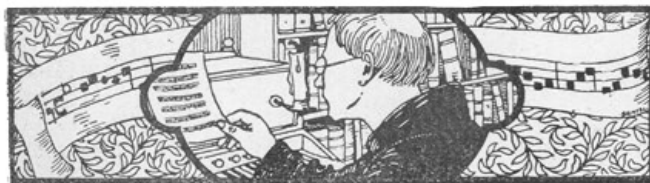

v doglednem času novo življensko moč, nov ugled. Le s tem nekoliko poniževalnim a potrebnim spoznanjem se nam nikoli ne bo zgodilo, da bi gledal glasbeni zgodovinar poznejših časov naš naslov z onim pogrljivo-milim smehljamem, s katerim vzemamo mi sedanjiki na pr. »Najnovejše pridobitve zrakoplova«, natisnjene l. 1839., v roko, ali s katerim prelistamo kako naravoslovno knjigo »na moderni podlagi«, ki je bila že dobiti pri antikvarju, ko se je Darwin porodil. Le s to omejitvijo, ki jo nam veleva napraviti ne le modroslovna perspektiva temveč tudi dober okus — če že moramo umreti, si želimo smrt »v lepoti« — le s to omejitvijo bodo ostali »Novi Akordi« ne le simbolično, temveč tudi v resnici novi, dokler jim je usojeno živeti.

Tudi gledé glasbeno-literarne priloge nimamo svojemu lanskemu ekspoziju ničesar važnega dodati. Pred letom, ko smo stali »ob vznožju«, nismo obljubili ničesar. Le tako smo mogli prepričati, da bi bili več obljubili, kakor bi utegnili izpolniti. Enako hočemo tudi letos, ko imamo težki začetek kolikor toliko za seboj, če le mogoče, več storiti kakor smo obljubili. Če izjavljamo, da bomo prilogo ohranjevali najmanj na isti višini kakor doslej, menimo, da nismo izrekli prenačljene, neprevidne obljube. Naj nas le vsi prijatelji slovenske glasbe podpirajo duševno oziroma gmotno — vsak po svoje — in kmalu bomo imeli prvi in najhujši klanec pod seboj. Tedaj bo šele čas, da se malo oddahnemo in da se ozremo ponosni in srečni po dolini in po strmih stezah, ki smo jih že premagali. Sedaj korakamo še vedno v meglenem svitu glasbene zarje. Ko pa napoči jasni dan, tedaj bo šele prilika, da gledamo z bistrim očesom nazaj v mračno preteklost, da obračunamo ž njo. A tudi tedaj bodi po malem počitku naše geslo: S podvojenimi, novimi močmi navzgor — proti solncu!

V tem zmislu voščimo Vam, prijateljem »N. A.«, in sebi, ki smo pri delu, dober dan in novo leto, polno slično dobrih, srečnih dni! Uredništvo »N. A.«

Še enkrat Jenkov „Naprej“.

Hkratu donesek k nalogam glasbene zgodovine.

DR. GOJMIR KREK.

Naravoslovna metoda uči tudi modernega zgodovinarja, da mu je najprej opazovati in ugotavljati dejstva, zunanje prikazni in dogodke, da sme šele iz sigurnih, redno si sledečih prikazni sklepati na zakone, po katerih se te prikazni razvijajo. Le tako obravnavana bi zaslužila zgodovina po našem mnenju ime znanosti.

Ako merimo slovstveno, umetnostno ali glasbeno zgodovino s tem merilom, se prepričamo, da zadošča le malo historikov tej zahtevi. Ali si po starem receptu konstruirajo svoje hipoteze s pomočjo fantazije, kar je vsekako neplodno in znanstveno brezpomembno, ali se omejujejo vsaj na golo poročanje dejstev in so torej takorekoč le poročevalci preteklosti. To zadnje delo je samoobsebi že zelo koristno, ker je, vestno izvršeno, podlaga nadaljnemu raziskavanju, a znanstvo še ni.

Ne vem, ali eksistuje kaka literarna ali umetnostna ali glasbena zgodovina, ki bi bila dospela tako visoko, da bi preresetavala definitivno ugotovljeni dejstveni material po omenjenem znanstvenem principu ali ki bi bila prodrla že celo do logičnih sklepov, do postav, ki se udejejujejo v razvitku zgodovinskih prikazni. Eno pa je gotovo: Drugi kulturni narodi imajo vsaj pozitivnega gradiva v ogromni množini nabranega; manjka jim večinoma le mož, ki bi gledali vse to gradivo skozi naočnike moderne znanstvene metode, ki bi ga vsestransko in temeljito prebirali in slednjič raziskovali, katere vezi vežejo posamezne prikazni med seboj. Pa tudi to vem, da mi Slovenci še dobe stare fantastične metode, dobe lepih hipotez nimamo za seboj. Uporabljivega, to je takega gradiva, ki sestojata le iz neovrgljivo ugotovljenih dejstev, imamo v literarni zgodovini šele izza zadnjih let nekaj, v glasbeni historiji, izvzemši najstarejšo zgodovino, ničesar.

Če hočemo torej v doglednem času dospeti do resnih, znanstveno vzdržljivih rezultatov, si moramo že sedaj biti svesti, da nam je najprej izvrševati oni posel zgodovinskega reporterja, ki zahteva od nas, da nabiramo in ugotavljamo kolikor možno veliko dejstev, ki so absolutno sigurna in zanesljiva.

To velja tako glede narodne kakor glede umetne glasbe.

V zadnjem oziru je metoda, po kateri sta *Beranič* (»N. A.« IX/31) in *Kimovec* (»Slovenec«, št. 252 z dne 5. novembra 1910) konstatovala melodične sličnosti prve teme *Jenkovega* »Napreja« z dvema različnima narodnima pesmama,¹⁾ popolnoma znanstvena. Znanstven je bil tudi način, na kateri navaja *Kimovec* dejstva, ki bi kazala na to, »da je vir naše narodne himne iskati v narodni pesmi«. Neznana stvena pa sta bila sklepa, ki sta ju odvajala pisatelja

¹⁾ V Glinjah v cerkljanski župniji na Gorenjskem zapisana narodna, ki jo je *Kimovec* objavil, se glasi tako-le:

Pr - ja - tu kod si ho-du, pr - ja - tu kje si
biv? Tam go - ri na pla - nin-cah sem ti - či - ce lo -
viv, tam go - ri na pla - nin-cah sem ti - či - ce lo - viv.

iz teh dejstev, da je namreč narodna »starejša« (Beranič²⁾), oziroma da se »more po vsej pravici trditi«, da je vir naše himne narodna pesem (Kimovec). Kajti dejstva, ki sta jih konstatirala pisatelja, sploh nista bila sklepčna; njuna sklepa nista nič drugega kakor dve hipotezi, za kateri manjka striktnih dokazov.

S hladnim razumom razmotrivano, se kristalizuje ves problem v ta-le vprašanja: Ali je bila prvotna ideja nastala v narodu ali v fantaziji posameznega človeka. Če bi se dalo dokazati, da v narodu, pride drugo vprašanje v odgovor: Ali si je bil skladatelj svest, da je prvotna ideja narodna, ali je bil v dobri veri, da je motiv njegova duševna lastnina. V prvem slučaju bi se moralo razločevati, ali je imel skladatelj morda naravnost namen, rabiti narodni motiv na tak način, da poslušalec takoj spozna narodno provenienco, — tedaj bi imeli opraviti s citatom — ali pa res namen, da se narodna provenienca utaji, prikriva, — tedaj bi to imenovali plagiat. Če je bil v dobri veri in je bil samo žrtev svojega dobrega spomina, imenujemo to reminiscenco.

Niti eno teh vprašanj se na podlagi dosedaj predležečega gradiva (člankov imenovanih dveh pisateljev in izrecne izjave skladatelja samega, da niti te niti one narodne pesmi ni poznal, [»Slovenec«, št. 257 z dne 11. novembra 1910]), ne more rešiti, ker je premalo faktičnega gradiva nabranega. Sledi torej, da sta bila izreka obeh pisateljev prenačena, četudi skladatelja nikakor ne žaleča, temveč nasprotno povzdigujoča. Vendar se isti iz svojega stališča gotovo upravičeno brani proti domnevi, da je prva misel nastala v narodu, ker je mnenja in prepričanja, da gre njemu samemu prioriteta. Morda pa je narod anektiral njegovo duševno lastnino? Izključeno pa tudi ni, da narobe. A tudi v zadnjem slučaju bi morala pisca šele najvestneje preiskavati, ali imamo opraviti s citatom ali z reminiscenco ali celo s plagiatom. Kajti nobena avtoriteta ni tako velika, da bi se proti njej ne smelo nastopati z znanstvenimi argumenti.

Da se predmet kolikor možno pojasnjuje, mi je opozarjati končno še na sledeče: Vsaj ona narodna, ki jo je Beranič citiral, bi dopuščala sklep, ki leži zunaj vseh gori omenjenih vprašanj. Tu gre namreč le za dva takta, glede katerih bi bilo mogoče, da sta na obeh straneh prvotno nastala. Nikakor ni izključeno,

²⁾ Bralec nas morda vpraša, zakaj smo Beraničev članek vendar objavili. Stvar je ta: Suho dejstvo sličnosti se je moglo in moralo zabeležiti, ker je zanimivo in važno. Če bi se pa bili zadovoljili z ugotovitvijo golega fakta, bi bil marsikdo po pravici domneval, da hočemo — kakor je to ne-utemeljeno in v naše obžalovanje tolmačil Jenko sam („Slovenec“ št. 257 z dne 11. nov. 1910) navzlic epilogu — skladatelju res očitati plagiatstvo. Da tako insinucijo preprečimo, smo ohranili tudi končni stavek, ki izreka približno isto, kar je Kimovec na označenem mestu izrazil z besedami: „In to je po moji misli v veliko čast skladatelju, da je v trenutku navdušenja nehote, nekako intuitivno iz naroda povzel izraz svojemu močnemu čuvstvu...“ Skladatelj bržkone ni mislil na ono narodno zdravico: spontansko se mu je na podlagi vzvišene umetniške inspiracije narodni napev modificiral v slovesno himno...“ Če je Jenko Beraničev članek vendar napačno razumel, pač dotičnega stavka ni dovolj pazljivo čital, pa tudi ne uvaževal dejstva, da je bil ravno urednik našega lista ona oseba, ki je misel sprožil, naj se petdesetletnica himne primerno slavi, kar bi se pač ne bilo zgodilo, če bi odobral trditev, da je himna plagiat.

da se je rodil ta domislek v obeh skladateljih — Jenku in ljudstvu — samostojno, neodvisno. Ta hipoteza, ki bi jo označili kot **slučaj**, bi bila glede Kimovčevega napeva pač skoraj izključena, ker je cela prva osem-taktna perioda Jenkove himne skoraj do pičice enaka z dotično narodno pesmijo, ki je bila vrhutega zapisana v bližini rojstnega kraja skladateljevega. Glede obeh napevov je pa nadaljno vprašanje:

A. Prvotna misel narodova ali

B. produkt skladateljev, ki je šele pozneje ponarodnel (**Izvirna umetna pesem**).

Vprašanju A sta podredjeni vprašanji:

I. Ali si je bil skladatelj svest, da kopira narodno, ali

II. si tega ni bil svest (**Reminiscenca**).

Vprašanje I. se deli v nadaljni vprašanji:

1. Ali je kopijo naredil z namenom, da jo svet kot tako spozna (**Citat**), ali

2. jo je naredil z varavim namenom, da se je skrivoma prisvoji in jo izda za svojo duševno lastnino (**Plagiat**).

Eventualnost A I 1 je v našem slučaju pač a priori izključena, že radi tega, ker stoji avtor sam odločno na stališču, označenem pod B, in ker je ravno subjektivni moment za to eventualnost odločilen.

Ob navedeni shemi vprašanj šele spoznavamo, koliko važnih in težkih problemov je rešiti, predno se more na priprosto vprašanje podati znanstveno utemeljen odgovor. Da se potrebuje za to tudi veliko materijala, je uvidel Kimovec sam, vsled česar smatra sam za potrebno, da se njegov spis še »izpopolni in dejstva še bolj vsestransko podprejo«.

Mojster Jenko, ki ga spoštujemo slejkoprej z neomajeno ljubeznijo, naj nam ne zameri tega, da smo se približali njegovi in — naši himni z operacijskim nožem. Kakor bodi prepričan, da sta omenjena pisatelja ravnala z najboljšim namenom — kar je očitno razvidno iz zaključka obeh člankov — tako je tudi pričujoči sestavek napisan v njegovo obrambo. Kajti ravno on nam kaže, da še nimamo danes niti najmanjšega povoda, da bi ne zaupali njegovi besedi ali da bi kratili njegovo slavo. Če smo se sploh še pečali s tem predmetom, se je to le zgodilo, da bistrimo pojme in konstatujemo, da ne samo naše čuvstvo temveč tudi hladna znanost ne očitata slavlencu ničesar. Naj se torej nemoteno solnči v zasluženem priznanju in nekaljenem spoštovanju svojih rojakov še mnogo, mnogo let!

